

Over het voorkomen van *Fruticicola striolata* (C. Pfeiffer, 1828)
in Nederland
door
J. van Dalsum

Van Benthem Jutting (1933, p. 328) vermeldt van *Fruticicola striolata* (Pffr.) slechts één vondst, waarvan de authentieke exemplaren nog aanwezig zijn; n.l. uit Veere, waar in Augustus 1916 5 exx. werden verzameld. Het is niet bekend of deze dood of levend werden aangetroffen.

Zij is van mening dat de *Helix glabella*, die Maitland (1854) uit Oudwijk vermeldt, waarschijnlijk ook tot *Fr. striolata* (Pffr.) behoren. Doch op p. 321 schrijft zij dat het niet onmogelijk is, dat hiermede *Theba carthusiana* (Müller) bedoeld is. Wat Druyvestein (1923) als *Hygromia striolata* uit Den Helder vermeldt, behoort volgens haar waarschijnlijk tot *Fruticicola hispida* (L., 1758).

Daarmede zijn de opgaven voor Nederland uitgeput, want ook in 1947 geeft Van Benthem Jutting geen nieuwe vindplaatsen op.

Sinds 1916 hebben verschillende Nederlandse malacologen getracht deze soort bij Veere terug te vinden, doch zonder resultaat.

Mondelinge mededelingen van C. Brakman, die, na de inundatie van Walcheren door de Royal Air Force in 1944, in het aanspoelsel aan de buitenzijde van de noord-westelijke Sloe-dijk, tussen Veere en Arnemuiden, een aantal dode exemplaren van deze soort aantrof, waren echter aan-

leiding om, op 8 September 1947, een hernieuwd onderzoek bij Veere in te stellen, dat verrassend snel tot resultaten leidde. Even ten zuiden van Veere, langs de grote verkeersweg naar Middelburg, op \pm 50 m van de eerste huisjes van het stadje, trof ik deze soort aan. De totale vangst bestond uit 3 volwassen levende exx., 4 volwassen dode exx., 5 bijna volwassen levende exx. en 34 jonge levende exx.

Het biotoop bestond uit een wegkant met een hoge, verwilderde meidoornheg, waaronder veel stenen, puin en dor blad lagen, met dode brandnetelstengels er tussen. Deze plaats droeg, door allerlei afval, sterk het stempel van de nabijheid van menselijke woningen, wat ook tot uiting kwam in de aanwezigheid van *Helix aspersa* Müller. Behalve enige jonge *Theba cantiana* (Mont.) werden geen andere soorten aangetroffen; waarbij echter opgemerkt dient te worden, dat naar zeer kleine soorten niet gezocht werd.

Aan de zeedijk, tussen de Campveerse toren en de mond van het Kanaal door Walcheren, werd *Fr. striolata* (Pffr.) tevergeefs gezocht. Aan de oostelijke rand van het stadje, onder een verwilderde, hoge heg, die de tuintjes daar afsluit en waaronder ook weer stenen, puin, bladeren, takken, blikken bussen en afgedankt keukengerei lagen en dode brandnetelstengels stonden, werden echter weer twee juveniele exx. gevonden; dit keer samen met veel *Fr. hispida* (L.). Op vele plaatsen, verspreid over de N.O.-kwadrant van Walcheren, die niet geïnundeerd is geweest gedurende 1944 en 1945, werd de soort tevergeefs gezocht. Alles wat ik van die vindplaatsen eerst tot *Fr. striolata* (Pffr.) meende te mogen brengen, bleek later tot een grote vorm van *Fr. hispida* (L.) te behoren.

Voor zover zich dus op grond van deze gegevens laat aanzien, berust de vondst in 1916 niet op een incidentele import, doch komt *Fr. striolata* (Pffr.) in Veere reeds gedurende tal van jaren levend voor en kan zich daar handhaven, al is en blijft de soort tot een klein gebied beperkt. De dode exemplaren van C. Brakman kunnen zeer goed uit ditzelfde gebiedje stammen, want de inundatie-grens loopt nauwelijks 100 m zuidelijk van mijn rijkste vindplaats.

Voor een goede beschrijving en tekeningen kan ik verwijzen naar Van Benthem Jutting (1933), doch haar tekening van opzijde geeft geen goede indruk. Meest zijn de schelpen platter en bij de hoge exemplaren zijn de windingen door de diepe sutuur meer trapsgewijs opgebouwd; de mondlip grijpt hoger op de voorlaatste omgang aan en is minder sterk neergedrukt. Haar opmerking, dat de umbilicus wijd en diep is, verdient enige restrictie. Dit geldt voor volwassen exemplaren. Bij juveniele exemplaren is de umbilicus n.l. nauw, nauwer dan bij even grote *Fr. hispida* (L.). Bij de vorming van de laatste omgang wordt de umbilicus echter plotseling zeer sterk verwijd, waardoor deze trechter-vormig wordt en het hele veld daaromheen min of meer inzinkt.

De verschillen met *Fr. hispida* (L.) zijn: Schelp platter, minder opgeblazen; suture dieper; peripherie in volwassen exemplaren zwak kantig; oppervlak veel grover, onregelmatig gerimpeld, dof, zonder beharing, behalve bij zeer jonge exemplaren, ook haarlidtekens ontbreken; umbilicus van jonge exemplaren nauw, bij volwassene wijd trechter-vormig, navelveld ingezonken (bij *Fr. hispida* (L.) is de umbilicus vrij wijd en cilindrisch); het omgeslagen lipje aan de mondrand, waar deze in de columella overgaat, loopt van de umbilicus weg en snijdt, als we de schelp recht van onderen bekijken, geen stuk uit de umbilicale opening, zoals bij *Fr. hispida* (L.). Kleur meest lichter; afmetingen groter.

De meeste exemplaren kunnen we volgens deze diagnose gemakkelijk scheiden, doch alle genoemde kenmerken zijn variabel bij beide soorten en Taylor (1916, p. 10) zegt reeds: „The variation in *H. striolata* is somewhat perplexing owing to its intergrading with *H. hispida* and other closely-allied forms...” Niettemin levert het materiaal van Veere, na bestudering van buitenlands materiaal, geen grote moeilijkheden op.

Wel is dit materiaal vrij variabel. Over het algemeen is het vrij klein en dun van schelp. De maximale diameter van de volwassen schelpen varieert van 10½—11½ mm; bij één schelp is hij slechts 8½ mm. Ook is er variatie in de verhouding van hoogte en diameter van de schelpen; echter onvoldoende om daaraan de naam van een van de vorm-variëteiten, die Taylor opsomt, te verbinden. Slechts aan één van de dode en aan één van de levende exemplaren zouden we met recht de naam: var. *minor* Jeffrey, 1862, die als kleiner, met een gewoonlijk hogere winding wordt beschreven, kunnen toekennen.

Wat kleur betreft is er eveneens variatie. De meeste zijn min of meer bleek rossig (typische vorm), velen met een witte, ondoorschijnende band rond de peripherie (var. *albocincta* Cockerell, 1886). Ook zijn er vele geheel witte schelpen (var. *albina* Moquin-Tandon, 1855). De twee schelpjes van de oost-zijde van het stadje behoren tot de rood-bruine var. *rubens* Moquin-Tandon 1855.

Literatuur

- Benthem Jutting, T. van, 1933. *Gastropoda Prosobranchia et Pulmonata. Fauna van Nederland*, Vol. 7.
- Benthem Jutting, W. S. S. van, 1947. Lijst van Gemeenten als Vindplaatsen van Nederlandsche Mollusken. *Basteria* Vol. 11, pp. 54—87.
- Druyvestein, C., 1923. Verslag van werkzaamheden aan het Zoölogisch Station. *Tijdschr. Ned. Dierk. Ver.* (2), Vol. 18, p. LXXXIX.
- Maitland, R. T., 1854. Week- en schelpdieren in Nederland waargenomen. *Bouwstoffen voor eene Fauna van Nederland*, Vol. 2, p. 75—88.
- Taylor, J. W., 1916. *Monograph of the Land- and Freshwater Mollusca of the British Isles*, Vol. 4, part 1.

Summary

Untill now only five specimens of *Fruticicola striolata* (C. Pfeiffer, 1828) had been recorded from the Netherlands. They were collected in 1916 at Veere, island of Walcheren, and it is unknown if they were found alive or dead. Since 1916 several collectors looked in vain for the species in the same region.

It is not certain, wether the *Helix glabella*, mentioned by Maintland from Oudwijk, belong to this species or to *Theba carthusiana* (Müller). The *Hygromia striolata* recorded by Druyvestein from Den Helder probably are *Fruticicola hispida* (L.).

The author, however, was so fortunate as to collect several adult and juvenile specimens of *Fruticicola striolata* (Pffr.) on September 8, 1947, at the southern and eastern border of the town of Veere, amongst stones and nettles under hedgerows. The shells are rather undersized ($8\frac{1}{2}$ — $11\frac{1}{2}$ mm), and are varying considerably in form and colour. Besides the typical form the varieties *minor* Jeffrey, *albina* Moquin-Tandon, *albocincta* Cockerell, and *rubens* Moquin-Tandon could be noted.